

Nr 80

Av herr **Hjalmarson m. fl.**, om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag.

Beslut om införande av allmänna barnbidrag fattades av 1947 års riksdag, som samtidigt slopade barnavdragen vid den statliga beskattningen. Bidraget fastställdes då för varje barn under 16 år till 260 kronor per år, vilket belopp sedermera höjdes till 290 kronor i och med att barnavdraget från och med år 1952 slopades även vid den kommunala beskattningen. Från och med år 1958 utgår allmänt barnbidrag med ett till 400 kronor per år förhöjt belopp. För budgetåret 1959/60 är anslagsbehovet beräknat till 729 miljoner kronor. Antalet bidragsberättigade barn beräknas i statsverkspropositionen till 1 822 500.

Nedanstående sammanställning av hur de allmänna barnbidragen fördelar sig på familjer av olika storlek gör inte anspråk på att vara alldeles exakt men torde ge en i huvudsak riktig bild av det aktuella läget och har därför ansetts kunna läggas till grund för det fortsatta resonemanget.

	Fullständiga familjer		Ofullständiga familjer	
	Antal barnfamiljer	Antal barn	Antal barnfamiljer	Antal barn
1 barn	462 000	462 000	69 000	69 000
2 »	308 000	616 000	19 000	38 000
3 »	113 000	339 000	4 500	13 500
4 »	39 500	158 000	2 000	8 000
5 » och flera	21 500	113 000	1 000	6 000
	944 000	1 688 000	95 500	134 500

Statsutgifternas tendens att växa i snabbare takt än statsinkomsterna har i budgeten för 1959/60 tagit sig ett synnerligen markerat uttryck. Således uppvisar driftbudgeten ett beräknat underskott — inkl. reservationsmedelsförbrukning — på 550 miljoner kronor. Samtidigt anges kapitalbudgetens lånebehov till cirka 2 500 miljoner kronor. Den statsfinansiella situation som dessa siffror återspeglar inger den största oro. Situationen aktualiserar behovet av en ekonomisk politik, som anpassar statsutgifterna till statsinkomsterna. Enligt vår mening måste därför väsentliga utgiftsnedskärningar komma till stånd.

Det allvarliga i den statsfinansiella situationen sammanhänger med det

ekonomiska läget över huvud. Samtidigt som den minskade sysselsättningen ger anledning till farhågor, skapar en ansträngd kapitalmarknad underlag för förnyade inflationistiska strömningar. Beslut att i ett sådant läge höja skatterna under hänvisning till kravet på sunda statsfinanser skulle få för vårt lands ekonomiska utveckling högst besvärande följder. Ökade skatter skulle i de branscher som inte är drabbade av arbetslöshet kunna leda till krav på kompensatoriska penninginkomststegringar, vilket skulle resultera i att inflationen finge nytt liv. En inflation i samband med en i vissa branscher för efterkrigsförhållandena relativt hög arbetslöshet skulle vara speciellt svår att råda bot på. I ett läge med såväl arbetslöshet som starka inflationistiska tendenser uppstår med nödvändighet en osäkerhet hos såväl myndigheter som allmänhet om vilka åtgärder som bör vidtagas. Mot bakgrund av här angivna förhållanden är det alldeles särskilt angeläget att genom besparingar skära ner de statliga utgifterna.

Omfattningen av det aktuella budgetunderskottet och den statsfinansiella krissituation som detta underskott betyder gör det nödvändigt att vidtaga omfattande besparingsåtgärder. Det blir därvid erforderligt att också angripa i och för sig önskvärda utgiftsändamål. Sålunda ser vi oss nödsakade att förorda ett avskaffande av barnbidraget för det första barnet i varje fullständig familj. Det ingrepp i barnfamiljernas ekonomi som detta innebär skall emellertid vägas mot vad dessa familjer har att vinna på ett stabiliserat penningvärde. Det ligger i barnfamiljernas särskilda intresse att den ekonomiska politiken utformas på sådant sätt, att den effektivt motverkar inflationistiska tendenser i det ekonomiska livet. Barnfamiljerna är mycket dåligt skyddade mot inflationens verkningar, speciellt om inflationen tenderar att bli en permanent företeelse i det ekonomiska livet. När stat, företag och enskilda räknar med inflation, sker en flykt till reala förmögenhetsobjekt. Under senare år har en sådan flykt kunnat iakttagas. Genom att barnfamiljernas ekonomiska tillgångar i regel är bundna till löpande konsumtion, blir deras möjligheter att skydda sig mot inflationens verkningar starkt begränsade. Barnfamiljerna drabbas således av inflationen inte blott genom att prishöjningar slår igenom i familjernas utgifter hårdare än hos andra utan även genom att de är sämre rustade än andra grupper att möta en inflation.

För barnfamiljerna är det alltså ytterst väsentligt att samhället engagerar sig för en ekonomisk politik, vars strävan är att motverka inflation och att i varje fall icke ge upphov till sådan. De senaste årens expansion av den offentliga sektorn, som via skattehöjningar stimulerat kraven på kompensatoriska penninginkomststegringar, har visat sig stå i starkt motsatsförhållande till en ekonomisk politik med den av oss här angivna målsättningen.

Det förda resonemanget kan illustreras med följande exempel. Vi utgår från att en gift person, A., vid 25 års ålder har en inkomst uppgående till

12 000 kronor. Vidare antar vi, att penningvärdet är fast, att A. erhåller en årlig inkomststegring på $2\frac{1}{2}$ procent samt att skatterna förblir oförändrade. En undersökning visar då, att A. under tiden fram till sin pensionering åtnjuter en genomsnittlig årsinkomst på 15 800 kronor efter det skatter och folkpensionsavgift betalats. Under i övrigt lika förutsättningar men med en årlig inflation av 3 procent, för vilken A. vid varje års ingång får kompensation med 3 procent innan standardstegringen med $2\frac{1}{2}$ procent sätter in, kommer A:s genomsnittliga årsinkomst, räknad i samma penningvärde som i nyssnämnda fall, att uppgå till 13 400 kronor. Förlusten på grund av inflationen kommer alltså att uppgå till i genomsnitt 200 kronor per månad. Först om A. erhöle kompensation med 4 procent vid varje års ingång för den till 3 procent per år antagna inflationen samt därutöver standardstegring å $2\frac{1}{2}$ procent per år, skulle han komma i samma läge som angivits för perioden med fast penningvärde.

Den offentliga sektorns expansion har emellertid inte blott genom sina inflatoriska verkningar ogynnsamt påverkat barnfamiljernas ekonomiska villkor. En expansion av den offentliga sektorn på de enskilda människornas bekostnad har i och för sig verkningar, som blir särskilt kännbara för människor vilkas inkomster i betydande utsträckning är bundna till utgifter sammanhängande med för livsuppehållet nödvändig konsumtion. Ju mer omfattande den offentliga sektorn tillåts bli, desto snävare blir ramen för barnfamiljernas möjligheter att efter eget val sörja för sin välfärd. Genom den offentliga sektorns expansion skapas för barnfamiljerna en orättvisa, vilken det vore oriktigt att bortse ifrån. Målsättningen för en ekonomisk politik, som står i samklang med barnfamiljernas intressen, måste präglas av omsorg om penningvärdet såsom den fasta grunden för den enskildes hushållning. Först härigenom kan denne bygga upp sin och sin familjs försörjning med utnyttjande av de möjligheter som ett utvecklingskraftigt näringsliv kan erbjuda i fråga om varor och tjänster som ställs till den enskildes förfogande efter hans fria val.

Då vi som ett led i våra av den aktuella statsfinansiella situationen föranledda besparingsåtgärder förordar ett borttagande av barnbidraget för det första barnet, synes det oss mot bakgrunden av det anförda kunna ske i full övertygelse om att det på längre sikt är mer väsentligt för barnfamiljerna, att den ekonomiska politiken möjliggör ett stabilt penningvärde och utrymme för frihet i konsumtionsvalet än att barnbidraget till det första barnet bibehålles. Vi är medvetna om att den förordade besparingen till en början kan synas innebära ett ogynnsamt ingrepp i barnfamiljernas ekonomi. Det skall dock starkt understrykas att detta inte ens på relativt kort sikt behöver bli fallet. Med den genomsnittliga inkomst som en familj för närvarande kan räkna med innebär nämligen en försämring av penningvärdet med endast några procent en minskning av den reella inkomsten, som är lika stor som ett barnbidrag. Kan man genom att minska statens

utgifter i tillräcklig grad bidra till att penningvärdet bevaras — och här skulle ett borttagande av barnbidraget för det första barnet spela en betydande roll — blir fördelen härav för barnfamiljerna större än den förlust borttagandet av barnbidraget för det första barnet medför för dem.

Trots detta finner vi det angeläget att åtgärden inte ens övergångsvis medför en alltför påtaglig försämring för familjer med många barn. För sådana familjer kan det tvärtom vara motiverat med ett förhållandevis högre bidrag per barn. Denna princip tillämpas för övrigt i ett flertal andra länder. I enlighet härmed anser vi att bidraget bör utgå med 400 kronor för andra barnet i en familj, med 500 kronor för tredje barnet och med 600 kronor för varje ytterligare barn. Det sammanlagda barnbidraget skulle alltså bli följande:

	Enligt gällande ordning, kr.	Enligt vårt förslag, kr.
1 barn	400	0
2 »	800	400
3 »	1 200	900
4 »	1 600	1 500
5 »	2 000	2 100
6 »	2 400	2 700

Enligt detta förslag får de barnrikare familjerna ett bättre stöd än för närvarande.

Vad beträffar de fullständiga familjerna, torde föräldrarna i dagens inkomstläge i de allra flesta fall ha möjligheter att själva ta hand om försörjningen av ett barn. I fråga om de ofullständiga familjerna är möjligheterna härtill regelmässigt mindre. Särskilt gäller detta ensammodrar, vilkas situation ofta är högst bekymmersam. Ett borttagande av första barnbidraget synes oss därför endast böra avse de fullständiga familjerna. Det enklaste sättet att nå detta resultat torde vara att det för första barnet i de ofullständiga familjerna utgår särskilt barnbidrag å 400 kronor enligt lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn. Detta bidrag bör icke behövsprövas och ej heller få påverka övriga förmåner enligt denna lag. Samma resonemang synes oss tillämpligt i fråga om familjer där föräldrarnas huvudsakliga inkomst är folkpension eller sjukpension enligt lagen om folkpensionering.

De här framlagda förslagen skulle minska statens utgifter i samband med allmänna barnbidrag med 379 miljoner kronor om året. Å andra sidan skulle de öka statens kostnader för de särskilda barnbidragen med cirka 44 miljoner kronor, varav cirka 6 miljoner kronor beräknats för särskilda ej inkomstprövade barnbidrag till barn, vars föräldrar åtnjuter folkpension eller sjukpension enligt lagen om folkpension. Totalt skulle alltså statens utgifter minskas med cirka 335 miljoner kronor.

I vissa författningar är rätten till skatteavdrag av olika slag knuten till rätten till barnbidrag. Den omständigheten att enligt vårt förslag barnbidragen ej skall utgå för första barnet skall givetvis icke påverka skattskyldigs avdragsrätt. Ett bifall till vårt förslag kräver därför vissa ändringar i skatteförfattningarna, beträffande vilka vederbörande utskott torde böra framlägga förslag.

Under återopande av vad ovan anförts hemställas,

A. att riksdagen måtte antaga följande

1) *Förslag*
till

Lag om ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag den 26 juli 1947.

Härigenom förordnas att 1 § lagen om allmänna barnbidrag den 26 juli 1947 skall erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag. Oavsett att barn enligt vad nedan sägs med hänsyn till sin ålder skulle vara bidragsberättigande, skall bidrag likväl ej utgå för detta i familj med endast ett bidragsberättigande barn. Ej heller skall, då i familj finnas flera sådana barn, bidrag utgå till det äldsta av dessa.

Bidraget utgår med 400 kronor om året för näst äldsta barnet, med 500 kronor om året för det därefter följande samt med 600 kronor om året för ett vart ytterligare barn i samma familj.

Bidrag skall i övrigt utgå i enlighet med vad nedan närmare stadgas. Allmänt barnbidrag — — — i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1958.

2) *Förslag*
till

Lag om ändringar i lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn.

Härigenom förordnas att 1 och 5 §§, 6 § 1, 3 och 4 mom., 7, 10, 12, 15 och 19 §§ lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn skola erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

Till upphäälle — — — särskilt barnbidrag.

Icke behovsprövat särskilt barnbidrag utgår med 400 kronor för barn och år, såvida barnet icke är berättigat till allmänt barnbidrag och

- 1) barnets föräldrar avlidit;
- 2) barnets vårdnadshavare, om denne icke är särskilt förordnad förmyndare, är ogift och med barnets fader icke sammanboende kvinna, änka, änkling, fränskild, hemskild eller gift och på grund av söndring i äktenskapet levande åtskild från andra maken;
- 3) barnets vårdnadshavare är särskilt förordnad förmyndare och skyldighet att underhålla barnet åvilar person som ovan vid 2. omförmäles; eller
- 4) för barnet utgår behovsprövat särskilt barnbidrag.

Behovsprövat särskilt barnbidrag utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, med 600 kronor för barn och år.

5 §.

Behovsprövat särskilt barnbidrag utgår, där ej — — — av föräldrarna.

Har barnet inkomst, som ej härrör från dess eget arbete och som helt eller i mera väsentlig mån kan anses täcka kostnaden för dess upphäälle och uppfostran, skall behovsprövat särskilt barnbidrag antingen ej utgå eller ock nedsättas efter vad som finnes skäligt. Såsom inkomst — — — enligt bidragsförskottslagen.

6 §.

1 mom. Behovsprövat särskilt barnbidrag utgår jämväl, där ej — — — tre år.

Barnbidrag enligt — — — utgiva underhållsbidrag.

3 mom. För barn som avses i 1 mom. skall enligt vad nedan sägs behovsprövat särskilt barnbidrag minskas med hänsyn till försörjarens årsinkomst. Såsom försörjare — — — om barnet.

Om försörjaren åtnjuter folkpension eller uppbär hustrutillägg eller skulle ägt erhålla sådan förmån, därest ej hans årsinkomst uteslutit honom från rätten därtill, skall vad i lagen om folkpensionering är stadgat rörande minskning av folkpension på grund av den pensionsberättigades årsinkomst gälla även i fråga om minskning av behovsprövat särskilt barnbidrag; dock skall — — — med barn.

I annat fall än som avses i föregående stycke minskas behovsprövat särskilt barnbidrag med en tredjedel av försörjarens årsinkomst i vad den överstiger 2 400 kronor och med ytterligare en tredjedel i vad överstiger 3 300 kronor. Är försörjaren — — — 4 200 kronor.

Finnas, då — — — varje barn.

Är den, vars inkomst skall läggas till grund för beräkandet av barnbidrag, underhållsskyldig mot barn under sexton år som icke är berättigat till behovsprövat särskilt barnbidrag, skall vid — — — sådant avdrag.

4 mom. Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall behovsprövat särskilt barnbidrag minskas med nämnda inkomst i vad den överstiger 200 kronor för år. Kan barnet — — — å barnbidraget.

7 §.

För barn, som är adopterat, utgår särskilt barnbidrag endast om barnet i sin egenskap av adoptivbarn enligt bestämmelserna i 1 § eller nedan i denna paragraf är berättigat till sådant bidrag.

I fråga — — — mellan makarna.

För annat adoptivbarn än i andra stycket avses utgår behovsprövat barnbidrag:

1. enligt — — — mannen avlidit.

I fall — — — barnets försörjare.

Där ej särskilda omständigheter till annat föranleda utgår icke behovsprövat barnbidrag av den anledningen att adoptant eller adoptants make åtnjuter folkpension med mindre adoptionen skett minst två år före den dag då pensionen söktes.

10 §.

Har, i fall då behovsprövat särskilt barnbidrag utgått för barn, adoptivbarn eller styvbarn till någon, som uppburit invalidpension eller sjukpension enligt lagen om folkpensionering, folkpensionen indragits enligt 14 § 1 mom. första stycket nämnda lag eller den för sjukbidrags åtnjutande bestämda tiden gått till ända, må, där särskilda skäl föreligga, behovsprövat barnbidrag med efter hand nedsatt belopp utgå under ytterligare högst ett år. Ej må — — — sexton år.

12 §.

Den som uppbär icke behovsprövat särskilt barnbidrag är pliktig att till pensionsstyrelsen eller pensionsnämnd utan oskäligen dröjsmål anmäla om förutsättning för bidrag icke längre är för handen.

Den vars — — — till barnet.

Har barn särskilt förordnad förmyndare, åligger det denne att göra anmälan, som i föregående stycke sagts, om barnets — — — eller adoptant.

Uppbäres behovsprövat barnbidrag av myndighet eller annan person än ovan avses, är jämväl sådan myndighet eller person anmälningskyldig.

15 §.

Ansökning om icke behovsprövat särskilt barnbidrag skall göras hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där barnet är kyrkobokfört.

Ansökning om behovsprövat särskilt barnbidrag skall göras:

1. om — — — blivit mantalsskriven.

Finnes ej — — — stadigvarande vistas.

Ansökning om icke behovsprövat särskilt barnbidrag göres av barnets vårdnadshavare. Äro vårdnadshavarna två, må ansökningen göras av den ene.

Ansökning om behovsprövat särskilt barnbidrag göres, då särskilt förordnad förmyndare finnes, av denne och eljest av den vars inkomst enligt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall ligga till grund för beräkning av bidraget.

Har barnavårdsman förordnats för barnet, vare ock denne behörig att göra ansökning om särskilt barnbidrag.

Ansökning, som — — — å denne.

Vid ansökningen — — — skäl godtaga.

Vad sålunda — — — sådant bidrag.

19 §.

Kommun skall för varje kalenderår bidra till kostnaderna för behovsprövade särskilda barnbidrag med viss andel, motsvarande tre — — — finnes, vistelseort.

Angående beräkandet — — — folkpensioneringen stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1959.

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till sådana ändringar av skatteförfattningarna som föranledes av våra förslag ovan.

Stockholm den 23 januari 1959

Jarl Hjalmarson

Martin Skoglund

Carl Östlund

Leif Cassel

Tage Magnusson

Einar Hægglom

Gunnar Heckscher

T. G. von Seth

Karin Wetterström

Ernst V. Staxäng
